

Quan el rei d'Espanya va recitar aquella famosa lliçó d'història en la qual s'afirmava que el castellà era una "lengua de encuentro" que no s'havia imposat mai a ningú, diversos observadors —entre ells l'Antoni Puigverd— van senyalar a Juan Ramón Lodares com a ideòleg d'aquesta formidable afirmació. Contra el que podia semblar, Lodares no és un senyor amb bigotet de Martínez el Facha ni col·laborador habitual de *La Razon*, sino un xicot jove, vestit de modern, professor de l'Autònoma de Madrid i amb cara de dur *El País* sota el braç. Tampoc no és un absolut indocumentat: els llibres en què va inspirar les afirmacions del monarca han tingut el seu ressò acadèmic i una va ser finalista del *Premio Nacional de Ensayo* de la seva nació. Lodares té una habilitat enlluernadora per demostrar que les coses no són com semblen ni com les recordem, si no els interessa a ells. Imposició del castellà? Al contrari. Les elits americanes i catalanes i basques van fer seu alegrement el castellà per poder-se entendre millor amb el món i per beneficiar-se de les seves enormes possibilitats comunicatives. I l'article corresponent de la Constitució? I les històries que tots podem explicar sobre les prohibicions efectives de fer coses en català durant el franquisme? Detalls irrellevants. De vegades falsos, magnificats. De vegades certs, però insubstancials. Anècdotes.

Aquesta capacitat sofisticada de l'amic Lodares se'm va revelar en tota la seva intensitat en una informació apareguda a *El País*, parlant d'un llibre on es documenta —el verb el fa servir el diari— l'origen religiós i conservador (*ergo*, malèfic) dels nacionalismes lingüístics. Hi havia en aquesta informació una frase impagable. Llarga, però que mereix la reproducció íntegra i sense traducció —no en va està escrita en una gran llengua de comunicació universal, mai no imposada—, on es deia: "Aunque según Lodares eso no las convierte en lenguas excluyentes ('no lo son del todo, porque, en teoría, si las aprendes puedes integrarte'), sí les otorga, sostiene Lodares, cierto toque xenófobo y clasista: 'El particularismo puede atrincherar a los hablantes y, sobre todo, crear una fragmentación lingüística vertical. En Cataluña, por ejemplo, sólo llegas a determinados niveles laborales si hablas catalán.'"

Som xenòfobs, vaja

Vicenç Villatoro

La frase em va trabalsar, ho confesso. Optimista per naturalesa, i amb pocs motius per ser-ho, fa un temps m'ha via agafat com a un ferro roent, per confiar en el futur del català, en un fet inqüestionable: per a moltes persones, sigui quina sigui la seva llengua familiar o d'origen, aprendre català ha esdevingut un instrument d'integració i de promoció social. Han cregut que sabent català —que no és una assignatura particularment difícil— podrien accedir a més llocs de treball. O, al contrari, que si s'atrinxeraven en una negativa a conèixer la llengua del país, podrien viure perfectísimament tot el sant dia només en castellà, però hi hauria feines que no els resultarien accessibles. Això em semblava una dada positiva, una virtut del model català: aprendre la llengua per utilitat —i no pas per cap raó metafísica, ni tan sols per cap imposició— i quedar integrat al projecte col·lectiu sense cap altra pregunta. Una porta amable, accessible, que no obliga a desaprendre la llengua anterior, perquè les llengües s'acumulen. Doncs no. Això que a mi em semblava positiu i favorable resulta que és una actitud xenòfoba i classista. Valga'm déu.

Sóc xenòfob. Des que he llegit l'article, visc desesperat. Sort —ja sé que és un pobre consol— que em sento molt acompanyat en la meua xenofòbia. Perquè sembla clar que els catalans estem acompanyats per un munt de pobles tan indignes com nosaltres, que fan del coneixement de la llengua del país no ja un requisit imprescindible per trobar feina, sinó simplement un coneixement positiu, que té avantatges laborals. Xenòfobs, tots xenòfobs. Xenòfobs com els anglesos, que a aquell amic meu —fals, però vaja— que volia entrar de primer actor a la Royal Shakespeare i no el van voler perquè no parlava paraula d'anglès. Ell ja els deia que faria els recitatius en castellà, però la barrera xenòfoba i classista de la llengua li va impedir d'arribar a lloc. O a aquell altre amic meu fals que a Rússia no el van deixar ser professor de rus simplement perquè no tenia ni idea de rus. Xenòfobs. Absolutament xenòfobs.

Tots xenòfobs. Bé, no tots. Ja se sap que Madrid és ple de cambrers, de funcionaris, de ministres i d'advocats que no saben gota d'espanyol. Sort que a Madrid no hi ha barreres provincianes de llengua i que tu hi vas parlant català, àrab o mandarí i ignorant el castellà i ràpidament et pregunten quina és la feina que t'interessa. A Barcelona, xenòfobs, no tan sols valoren que sàpigues anglès per accedir a feines millors, sinó que també valoren que sàpigues català. Que sàpigues castellà ni t'ho pregunten, perquè ja se sap que el sap tothom.

Bestieses? Doncs aquests són ara els que ens estan escrivint la història.